

A CSALÁD

*„Naponként újra kell kezdeni és akarni is egymásért az életet,
és arra törekedni, hogy a másik legyen boldog!
Aztán ez térül vissza számunkra, mint boldogság.”*

(Gyökössy Endre)

A család szó 1113-tól ismert a magyar nyelvben, az élővilág természetes és alapvető egységének jelölésére. A házastársak, élettársak, a gondozást igénylő elődök és utódok, a testvérek, a közeli, a választott rokon, keresztszülők szociális, gazdasági, kulturális és érzelmi kapcsolatainak történelmileg változó formája. Társadalmi feladata a teljesítőképes népesség „újratermelése”, az alapvető szociális ismeretek, szabályok, a társas együttélési szokások, hagyományok, a család normáinak, kulturális értékeinek továbbadása, megújítása, a keresők és eltartottak mindennapi életének megszervezése.

A család az emberi együttélés csodás találománya, a társadalom alapja. A családban születnek a legfontosabb szeretetkapcsolatok. A legfőbb jellemzője az ÉN helyett a MI elfogadása: a te gondod az én gondom, a te örömid az én örömöm is. Egymás elviselése szeretetben. Feltétele a folyamatos, a gondoskodó figyelem, amely sokféle módon veszi körül azokat, akik együtt élnek.

A család tagjai képesek egymást meghallgatni, megpróbálni megérteni azt is, amivel nem értenek egyet. A friss, üde családi élethez szükséges a beszélgetés. Ahogy a családban nőnek a gyermekek, úgy erősödnek a szeretetkapcsolatok is.

A család középpontja az édesanya. Édesanyánk az egyetlen, aki nem azért

szeret bennünket, mert jók, eredményesek, kedvesek vagyunk, hanem egyszerűen szeret, mert nem tud bennünket nem szeretni. Az édesanyát gyermekéhez sajátos, szinte misztikus kapcsolat fűzi. Ugyanígy a gyermeket az anyához is. Szellemi, lelki kapcsolat ez, amely a születés után is fennmarad. Ha ez a kapcsolat jó, akkor a gyermek élete boldog. Ha valamiért nem jó, azt a gyermek egész életében nem tudja kiheverni.

Anyai szeretet, sugárzó, éltető erő nélkül a világ elsorvad. Azzal, ahogy az anya a szeretetével körülveszi családját, mintát ad a gyermeknek arra, hogy a szeretet hogyan hat, s hogy azt miként lehet viszonzni. Az önző emberek nem tanultak meg szeretni, szeretetet viszonzni, alkalmatlanok az igazi szeretetkapcsolatokra.

Az apai szeretet a fejlődés folyamán értékelő szeretetté válik: szeretlek, mert a lányom, a fiam lettél, addig szeretünk, amíg betartod családi szokásainkat. Az apa felé teszi meg a gyermek az első lépést az anyjától, ő segíti, félti, óvja, támogatja őt – jó esetben egy életen át. Az igazi családban az apa a jó feltételeket nyújtó és meghatározó szeretet. A korlátokat úgy szabja, hogy nem korlátoz, hanem véd. Támasz a család számára, gondot, problémát megbeszélő, megoldó társ.

Az anya a gyermek számára az örök megtartó erő, az otthon melege, az apa

a lendítő erő. Az anya a szív, az érzelem, az apa a gondolat, az akarat, a döntés, a törvény képviselője, a védelem. A fiú az apjától, a lány az anyjától lesi el a nemi magatartást. Fontos, hogy jól és jól tanulja ezt meg. Méltósággal rendelkező ember a gyermek is. Nem tárgy, amellyel azt tehetünk, amit akarunk. A gyermeknek szüksége van a fenntartás nélküli szeretetre, a fészekmelegre, a biztonságérzésre. A helyes modellmagatartásra, az elfogadott nézetek közvetítésére, megértésre. Kérdéseire élményszerű, érzelmeit, képzeletét megmozgató válaszokra, vele együtt töltött időre, nyugalomra, néha a csöndre, elismerésre, nyesegetésre, dicséretre, önértékelésére.

A gyermek személyiségének fejlődését nagymértékben befolyásolja, hogy vannak-e testvérei. Az első gyermek nevelése során tanulja a fiatal gyermeki szerepet, túlságosan félti a gyermekét. A második, harmadik gyermeknél ilyennel már ritkán találkozunk. A szülő rutinja magabiztossá, alkalmazkodóvá teszi a gyermeket, akit tiszteletben kell tartani, mert minden gyermek önálló személyiség. A szeretetet nem lehet egyenlő módon adagolni a gyermekeknek, hiszen a szeretet személyes viszony két ember között, melyben a szeretetet adó és kapó személy igénye is szerepet játszik. A szülő feladata megtanítani

arra, hogy mások jogait, függetlenségét tiszteletben kell tartani.

A gyermeki szem olyan, mint a videokamera: mindent felvesz, amit szűkebb környezetében tapasztal. Lehet, hogy a képet, tudattalanjából csak évtizedek múlva hívja elő, és ösztönösen e mintakép szerint cselekszik. A gyermekek úgy válhatnak a társadalom építőivé, gazdagítóivá vagy fordulhatnak vele szembe, kerülhetnek a peremére, ahogy szülei kapcsolatát látják a világhoz, környezetükhöz.

A család az a hely, ahol a test és a szeretet összekapcsolódik. Itt tanuljuk meg a test jószágát a szülőktől kapott gondoskodás, törődés és szeretet megtapasztalásában. Itt élhető meg önmagunk odaajándékozása a házastársi szeretetben, amely összekapcsolja a férfit és a nőt. Itt tapasztalható meg a szeretet oltalma, ösztönző ereje, és az élet itt kapcsolódik össze a nemzedékekével.

A családban fedezi fel az ember a saját kapcsolati képességét másokkal. Itt válik élménnyé, hogy a szeretetre kapunk meghívást, valamint hogy elfogadjuk azt másoktól, és másoknak ajándékozunk magunkat. Nem elég a családért és egymás mellett élni, hanem sokkal inkább a családdal, a családban kell. Ami egészséges egységben tartja a házasságot, az a kölcsönös tisztelet, szereteten alapuló kommunikáció, a konfliktusok helyes kezelése. A házasság nem letöri az ént, hanem kibontakoztatja, az egyén pedig ajándékká és megajándékozottá is lesz a kapcsolatban.

Az esküvők, valamint az ezüst- és aranylakodalmak nemcsak látványos és nagy családi ünneplések, hanem üzenetet hordozó ikonok, a hűségben megélt szeretet transzparensei.

A család szó a mai köztudatban azt az általában egy fedél alatt élő közösséget jelenti, amelynek tagjait egyrészt házassági kötelék, másrészt gyerek-szülő kapcsolat fűz egymáshoz de nemcsak az együtt élők közösségére, hanem a rokoni kötelékekkel összetartozók csoportjára is utal. Magját egy házaspár alkotja, akik tudatos szeretetből léptek életközösségre egymással, egy olyan kapaszkodó az élet viharában, amely az embert biztonságban tartja, s új reményt nyújt további létezéséhez.

A család az élet legtermészetesebb regulátora. Szárnyakat adhat tagjainak, egészséges létünk előmozdítója és a boldogság igazi tárháza lehet. A szerepettel töltött családban egység és teljes megértés van egymás iránt, noha tagjai

önálló személyek. A nemes erkölcs is egygyé kovácsolja a családot, és az ármánysághoz nem ad teret. Az a család lehet nagyon boldog, amelynek tagjait a szeretet szálai kötik össze. Lehetőséget biztosít a legszorosabb emberi kapcsolatoknak, a munkának, az alkotásnak és a szórakozásnak. Érdekszövetségként működő, az igényeken, az érzéseken és szavakon átsugárzó személyes szeretet nélkülözhetetlen nemzeti intézménye. Család nélkül az emberiség, mint oldott kéve hullana szét.

Ha egy nagy családot bensőséges kapcsolat jellemez, a nagyszülők, a szülők és a gyermekek között olyan viszony alakulhat ki, amely a nemes családi tradíciók tiszteletben tartása mellett lehetővé teszi, hogy a családtagokban az érzelmi és szellemi önállóság teljes teret

kapjon az egyén és a köz javára. Azok a családok, amelyek még öregkorban is együtt vannak, valóságos kincs birtokosai.

A család olyan együttélési forma, amelyben az utódok a legközvetlenebbül sajátíthatják el az emberi együttélés mechanizmusának bonyolult szabályait. Amint a gyermek megtanul önállósodni, beszéd révén mindinkább része lesz a családnak, egyes dolgokba kisebb-nagyobb szerepeket kap. Segíthet a leánya anyjának a házimunkában, a fiúcska pedig, az apjának a férfimunkában. Mindezekkel alakul ki a harmonikus családi élet: a sarjhajtás is termőre fordul, virágozik, terem, közben az öreg fák lombja óvja, míg nem valamennyien megöregszenek, kidőlnék és helyettük új sarjak képződnek.

„Az életemben sűrűn változó rendszerek és korszakok mindegyikében csak ez az egy képződmény, a család bizonyult maradandónak. Mindent kibírt és eltűrt mindent. Alázatos volt, rugalmas, célszerű... menedék volt baj idején, célt nyújtott, tanácsot adott a bizonytalanságban, tanáccsal szolgált, szökésre buzdított, vagy éppen ellenkezőleg, az ésszerű engedelmséget javasolta, ... szentek voltak az ő érdekei. Vészhelyzetekben az ország családokra bomlott, az egyetlen, megbízható kapcsolat a rokoni lett, ... a családjukra, anyjukra hívatkoztak az emberek, mint egyetlen fedezettel bíró valutára, ami megmaradt az általános bizonytalanságban.”

(Bereményi Géza)

„E földi vándorúton ama bizonyos hamuban sült pogácsa a család. Jó szava, szelleme, védőszentje a mesebeli hősnek. Aki nélküle indul, nagyobb veszedelmek közé kerül, sebezhetőbb minden tekintetben. Némelykor épp legutolsó menedék... A család az, ahol zúzmarás időkben titkon ünnepelhető a titok: az együvé tartozás tudata.”

(Sütő András)

B. GELENCSÉR KATALIN (Adony, 1941) gödöllői művelődéstörténész, ny. docens, ELTE Pedagógiai Pszichológiai Kar Andragógiai Tanszék. Az ELTE BTK-án szerzett 4 szakon diplomát, doktori fokozatot. 47 évi munkaviszonya alatt 17 évig népművelő közigazgatási munkát végzett, 30 évig az ELTE művelődéstörténet tanára volt. Tíz kitüntetéséből az ELTE Rektori Tanács Pro Universitate Emlékérem Ezüst fokozat, Bessenyei György-díj, Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje a legmagasabb.